

NATUREA

JURNAL SCIINȚIFIC ILLUSTRAT

ESE DE PATRU ORI PE LUNĂ

Prețul abonamentului:

București:..... 64 lei pe an
Districte..... 69 — —

REDACTORȚI:

Dr. C. ESSARCU și Lt. D. ANANESCU.

ABONAMENTELE se fac la Redacția, Strada Seraphim, ce Ți dice și a pensionatului No. 10, în dosu Colți, și la DD. Librari.

— CUPRINDERE Instrucția și Educația. Educația animalelor. — Ceva despre Phrenologie. — Tromba saŭ Syphonul. — Alimentația.

ANNUNȚIU.

Cu Numărul acesta se împlinesce jumătatea anului și mulți din onorabili DD. abonați din districte încă n'au plătit abonamentele D-lor.

Redacția Naturei, după ce și-a împlinit datoria în curs de 6 luni, are onore a înștiința pe DD. abonați din orașele: Stirbeiŭ (Călăraș), Caracal, Dorohoiu, Piatra¹⁾, Iassy etc. că de la Nr. 25 li se va suspenda expedierea jurnalului nostru, dacă pên'atunci nu vor bine-voi a trimite prețul abonamentului și plata poștei. — Invităm asemenea pe aceia din abonați noștri, atât din Capitală cât și din districte, care au plătit numai p' o jumătate de an, să bine voiască a trimite abonamentele D-lor și p' al doilea semestru dacă voesc să priimească jurnalul regulat.

DD. Abonați din București sunt rugați să bine-voiască a trimite la redacția adresele exacte a locuințelor D-lor, și să reclame ori de câte ori nu priimesc un număr. Împărțirea jurnalului se face acum cu mai mare înlesnire și rapiditate prin serviciul postal.

INSTRUCȚIA SI EDUCAȚIA

EDUCAȚIA ANIMALELOR

Nē se poco io vi dia, da imputar sono
Chē quanto io posso dar, tutto vi dono.
Ariosto.

Daca pucin vē daŭ nu sunt de imputat
Căci cât pot da tot vē daŭ.

În numărul precedent am vorbit despre influența culturii (Educației) asupra vegetalelor, și am arătat prin exemple cunoscute de toți, la câte multe și minunate modificări în proprietățile și calitățile plantelor poate cine-va ajunge printr'o Educație inteligentă.

Puterea Educației asupra animalelor este și mai mare. Și aci fenomenele observate pot mai mult fi apropiate de fenomenele ce se observă la om. Afară de acestea este prea lesne observatorului atentiv de a aprea ameliorațiile obținute, comparând

animalele noastre domestice cu animalele de aceeași specie ce au rămas în starea sălbatică.

Dup' observațiile călătorielor în țările locuite de populații mai mult saŭ mai pucin civilizate, poate cine-va vedea că omul a căutat mai întâiu a apropia de densul animallele herbivore (oi, capre etc.), și granivore (găini, porumbei... etc), cele mai neofensive, protectându-le în contra inamicilor lor naturali saŭ procurându-le un adăpost în contra asprimi timpurilor; asigurându-le o hrană abundentă ce cu anevoe'ele ar fi putut să și-o procure.

Mai târziu omul și-a asociat animalele carniere (câinile) păsările rapace (Falco)

1) Din'errōre în Numărul 23 am trecut Roman în loc de Piatra; la Român n'avem nic' un abonat.

ca să se serve de dânsul pentru a prinde o pradă, ce altfel 'i-ar fi scăpat cu cea mai mare înlesnire. Aşa spre ex. el s'a servit de câne pentru a vâna, şi a îndrăsnit chiar să pue mâna pe pantheră ca s'o asmuţe în contra altor animale, pe care cu calul seu el le-a întrecut în iuţime.

Ast-fel el s'a servit de *epervier* (erete), de *falco* (aquila) ca să vîneze alte passerî; ast-fel chinezi întrebuinţază unele animale (vidra, cormoran,) pentru pescuit etc...

În ce chip omul a ajuns să domesticeze aceste animale, să domole instinctele lor feroce, să le impună voinţa sa, să facă dinr'ensele instrumente docile, ajutore devotate?

Prin forţă, prin violenţă, prin mişlocce brutale? Nu. O asemenea luptă ar fi fost prea periculoasă pentru dânsul. Combătând aceste instincte, această organizaţie, combătând facultăţile sau mişloccele de care aceste animale se serv pentru a distruge? Nu. Căci el avea trebuinţă de toate acestea; acestea erau instrumentele de care el voia să se serve pentru trebuinţele lui.

Omul a făcut pentru aceste animale ceea ce făcuse pentru animalele cele inofensive. Le-a luat cu blândeţe. Le-a dat o parte din prada câştigată; a început în urmă să le dea cărnuri fripte şi alte alimente ca să le facă să uite pasiunea lor pentru sânge şi pentru cărnuri vii (Însciinţare ómenilor nostri politici dup'în adunările noastre legislative).

A îngrijit de dânsule cum a îngrijit de animalele herbivore şi granivore. Ast-fel a putut modifica aceste instincte primejdioase făr' a le distruge. Ómenii mari de stat nu distrug nimic, ci modifică, şi când nu pot modifica dau elementelor celor mai periculoase o ast-fel de *directie* în cât *resultanta* este avantagiósă pentru ţerra

ce aú periculoasa misie de a governa. Adesea pasiunile cele mai brutale conduse de un om cu tact şi cu abilitate pot servi într'un mod minunat în *armonia* generală. Dar să lăsăm pe ómeni ca să nu ne ocupăm de cât de animale

Aceia dar care în timp primitivi aú domesticit animale carniere, aú modificat instinctele lor periculoase făró să le distrugă. A sciut să profite de dânsule dându-le o altă destinaţie; tot cum a sciut să întrebuinţeze pentru îngrijirea saú restabilirea sănăţetei sale sucurile cele mai anari, cele mai greţóse, otrăvurile chiar, făró să le altere compositia adaptându-le (potrivindu-le) numai arătărilor cerute de sciinţă.

Domesticirea dar s'a obţinut în tóte speciile printr'o îmbunătăţire a traiului lor. Şi într'adevăr aceste animale domesticite aú devenit mai mari de tallie, mai puternice de cât când erau în starea sêlbatică; aú devenit mai cu sémă însemnate printr'o extraordinarie fecunditate.

Găinile nóstre fac ouă tot anul şi ar putea cloci de patru ori pe an, cum s'a probat prin numeroase experienţe. Fecunditatea epurelui sêlbatic nu este comparabilă cu fecunditatea epurelui domesticit: Diferinţa este şi mai mare între un animal din Brasilia, *le cabiáns*. Acest animal în starea sêlbatică fată de două ori pe an, câte două put numai, domesticit, el póte fată de câte opt, sau nouă ori, şi câte de cece sau douăspre-dece put de o dată.

Acestă creştere extraordinară a fecundităţii nu póte să se explice de cât prin îmbunătăţirea traiului, şi prin împucinarea luptelor neîncetate ale economiei în contra cauzelor ce tind a o distruge. De aci resultă mai ântêiú o creştere în tallia, forţa, îngrăşarea animalului, pe urmă un excedent (prisos), daca putem să ne exprimăm

ast-fel, disponibil pentru întreținerea și propagarea speciei, când dezvoltarea individului este completă. Acelleași fenomene se întâmplă și la oameni; acellși cauze produc acellși efecte în specia umană. E.

VIGILENȚIA. Recomandăm publicului amator d'ă se instrui un nou jurnal ce apără de curând în micul cerc al jurnalisticei române, intitulat **Vigilența**, jurnal politic și literar sub redacția D-lui C. Plopeanu. El și propune a veghea cu exactitate și perseverință asupra instituțiilor și bunelor morisuri pământene. Dorim și acestuia ca la tôte celelalte, un bun succes în mersul său, sau mai bine dorim cu dinadinsul respândirea gustului lecturii pînă în clasele cele mai de jos ale societății, pînă chiar în vatra țerranului.

CEVA DESPRE PHRENOLOGIE.

O DISCUȚIE GLUMETĂ ÎN SINUL ACADEMIEI DIN PARIS.

La ordina țilei este questia următoare: *Localisația, sensul cuvântării*; adică a sci în ce parte a creierilor se află localizată facultatea ce are omul de a cuvânta.

Un academist cunoscut, Bouillaud, pretinde că cuvântul are drept residență partea anterioară a creierilor, care este în raport cu fruntea (lobii anteriori). Sunt vre'o douăzeci de ani, D. Bouillaud a promis un premiu de cincisute de franci aceluia care va prezenta o observație bine făcută în contradicție cu observațiile sale, ce demonstrează această localizație.

Savantul academist repetând, în seanța despre care ne ocupăm, că nici un concurent pînă acum nu s'a prezentat; un alt savant, D. Velpeau (cel mai vestit chirurg al Franței) s'a sculat și a reclamat premiul. D. Velpeau a citat observația ce a făcut asupra unui perucar foarte bavard (limbut), care pînă în momentul morții sale a ostenit pe vecini și pe asistenți prin loquacitatea sa. Făcându-se după morțe autopsia, s'a găsit partea anterioară a creierilor, în care D. Bouillaud pune residența cuvântării, atât de mult vătămă și atrophiată (nimicită, uscată), încât lobi anteriori puteu fi considerați ca dispăruți. Prin urmare, țice D. Velpeau, am câștigat premiul propus de savantul meu colleg, prin urmare reclam ce cincisute de franci.....

„Dar adăogă onorabilul academist, se va întâmpla fără indoială cu premiul promis de D. Bouillaud ceea ce s'a întâmplat cu premiul propus de Delpech, (chirurg însemnat din Montpellier),

Delpech susținea, că este imposibil de a tămădui fără diformitate o fractură a părții cu totul superioare a piciorului, la cōpsă, (la fracture du col du fémur) și fondase un premiu de 2,000 franci pentru acela ce i va prezenta un singur cas de tămăduire fără diformitate. Mai mulți chirurși prezintară lui Delpech mai multe casuri de tămăduire fără diformitate. Delpech însă găsia tot d'ă-una obiecții în contra observațiilor prezintate, pînă când în fine într'o zi publică în jurnale că s'a găsit un fact în contra căruia nu mai era nimic de țis și acum a dat premiul. Savantul însă care găsise acest cas era el, și prin urmare își dedese lui însuși premiul.

D. Bouillaud răspunde că cu tôte că e vecin din provincia Gasconia, geographicește vorbind, nu este însă Gascon și va fi vesel de a da premiul aceluia care îl va merita. D. Bouillaud însă adăogă că nu consideră premiul câștigat decât când D. Velpeau va prezenta un *al doilea* fact analog cu cel d'ânteu.

D. Velpeau: „Nu este vorba de un al doilea fact, casul ce prezintă este autentic...”

Cât pentru un al doilea fact, acesta privește viitorul și nu mă pot opri de a mă gândi la un răspuns ce ne da o dată un îmbalsamator celebru Gannal. Acest îmbalsamator afirma că liquidul ce el scia să prepare conserva cadavrele douăzeci de ani, și când îi spunem că acesta era o glumă: — Ei bine răspundea el, așteptați și veți vedea, veți vedea...”

Cu ocazia acestei discuții asupra localisării facultății cuvântului, să-mi dai voie, amabile cititor de a-ți dice câte-va cuvinte (transiția e naturală) despre Phrenologie.

Ce este Phrenologia?

Phrenologia, doctrină creată la începutul acestui secol de D. Gall, sub numele de Cranioscopie, are de scop, ca să ne servim chiar cu termeni inventatorului său „de a determina funcțiile creierilor în general și a diverselor sale părți în particular, și de a proba că poate cine-va recunoște diferitele dispoziții și inclinații prin protuberanțele și depresiunile ce se află pe craniu“ Să ne explicăm:

Dup' această doctrină fie-care facultate, fie-care talent, fie-care virtute sau viciu, își are un loc special, o localizație așa în cutare sau cutare parte a creierilor. Dacă facultatea, talentul, virtutea sau viciul este dezvoltat, partea creierilor unde reside această facultate, acest talent, această virtute sau viciu va fi asemenea dezvoltată, și această dezvoltare se va traduce prin protuberanțe analoge sau umflături, ce le va putea cine-va constata pe suprafața craniului.

Studiul acestor protuberanțe ne va conduce la cunoștința facultăților, viciurilor sau virtuților cu care ele corespund.

Gall distinge în creieri 27 organe sau părți speciale, fie-care fiind rezidența unei facultăți, și fie-care având un loc determinat, dar fiind susceptibilă de a ocupa o suprafață mai mult sau mai puțin mare și de a face o proeminență analogă.

Cele 27 facultăți fundamentale cu care corespund în systemul său aceste organe sunt:

1. Instinctul reproducției
2. Amorul progenerării
3. Afectia
4. Curajul
5. Propensiunea către destrucție și către amor
6. Viclenia
7. Instinctul proprietăți și propensiunea către furtisag
8. Orgoliul

9. Vanitatea
10. Circonspecția
11. Memoria lucrurilor
12. Sensul localităților
13. Memoria persoanelor
14. Memoria vorbelor
15. Sensul limbajului
16. Sensul raporturilor culorilor și talentul picturii
17. Sensul raporturilor musicale și talentul muzicii
18. Sensul raporturilor numerilor și talentul matematic
19. Sensul mecanicii și talentul arhitecturii
20. Sagacitatea comparativă
21. Spiritul metaphysic
22. Spiritul caustic
23. Talentul poetic
24. Sentimentul justului
25. Mimica
26. Sentimentul religios
27. Tăria.

Un discipol și colaborator al lui Gall, Spurzheim, pe lângă cele 27 facultăți mai admite altele. Numărul lor nu este încă limitat de phrenologiști, și încă este discuție pentru a se stabili într'un mod pozitiv rezidența particulară a fie căreia facultăți. Un punct însă este stabilit de toți și toți admit fără controversă, că facultățile intelectuale își au rezidența lor în partea anterioară a creierilor, facultățile animale în partea posterioară și în porțiunea intermediară, d'asupra urechii, facultățile morale.

Ce trebuie să credem despre Phrenologie?

Unul din fiziologiști cei mai illustri ai Franței, și ai Europei, D. Flourens a refuzat doctrina lui Gall cu mult talent și multă severitate în cartea sa intitulată *Examinarea Phrenologiei*.

A combătut această doctrină sub punctul de vedere physiologic și o considera contrarie factelor și observației precum și experienței într'adevăr științifice.

Un filosof însemnat Ad. Garnier, punându-se pe terrâmul psihologic, combate asemenea doctrina

lui Gall într'o operă consciințioasă, intitulată *Psychologia și Phrenologia comparate*. Atât în numele Psihologiei precum și în numele Physiologiei doctrina phrenologică este condamnată de omenii de o mare competență.

Afară de asta această doctrină este acuzată de a fi favorabilă materialismului, compromițând unitatea sufletului și de a da argumente puternice fatalismului care isgonesc libertatea din lume și din istorie, admitând că omul, atât ca individ cât și ca nație e predestinat a săvârși fatalmente cutare sau cutare acte, a avea cutare sau cutare, desti-

nație. Ceea ce s'a întâmplat nu putea să nu se întâmple și totul se legitimează în istorie și în omenire!...

Veți, amabile cititor, că atingem acilea una din cele mai grave și formidabile chestii, de care spiritul uman se poate ocupa. De așa crede că chestii de asemenea natură pot, cât de puțin interesa publicul român.... O noutate: aflat-ai că D. Kirculescu prefect al Botoșanilor s'a destituit ca să se înlocuiască de D. Mirciulenu, și judecătorul tribunalului secția III. din Bucuresci s'a trimes în Craiova ca presedent la tribunalul secția I... Go head.

E.

TROMBA SAU SYPHONUL.

În graduala dezvoltare a lucrurilor omenesci se văd nise schimbări sau prefaceri, care considerate în general, sunt trebuincose pentru înaintarea, perfecționarea și progresul umanității.

În totă Natura, atât în regnul organic, cât și în cel neorganic, nu se observă de cât numai prefaceri. Așa în atmosferă, pe uscat și pe apă și mai cu seamă în societățile umane se obser-

vă deosebite schimbări, pe care este basat mersul general al lucrurilor și stabilitatea echilibrului universal. După natura lor poartă și numiri deosebite precum: Vijelii, furtuni, urgene, trombe sau typhonuri, iar în societățile umane iaă numele de lupte, revoluții care toate sunt folosite în ordinul general al lucrurilor.

Nu vom vorbi aici de cât de tromba marină sau typhonul, care este un meteor extraordinar ce nu se arată de cât pe mare.

Tromba este un nor condensat din care o parte, aflându-se într'o mișcare circulară, cauzată de două vânturi ce suflă în direcțiuni opuse, cade prin greutatea sa și ia forma unei colone, uneori conică, alteori cilindrică, tot-

Tromba sau Syphonul.

d'auna cu busa în sus și vârful în jos: asemenea cu ceea ce se observă în vârtejurile de pulbere care se formează pe uscat și chiar în orașe unde curăția este neglijată.

Trebue să examinăm aceste trombe cu totă exactitudinea cerută de desastrese ce pricinuesc; ma-

rinari cunosc pericolile la care sunt expuși și le evită cât le stă în putință. S'a observat că ele sunt scobite în ântru și fără apă, pentru că forța centrifugă împinge afară din centru părțile interne, care atunci se mișcă c'o mișcare repede și circulară cu care se învîrtesce împrejurul unui ax. Mai multe părți apoșe se deslipesc de la circumferință și formează ca o plôie ce cade împrejurul vârtejului.

Privită de departe astă colônă, pare că este nemîșcată, dar în realitate este formate d'o înduoită mișcare, un înduoit curent: unul de sus în jos, ș'altul de jos în sus. Din mișcare și pre'noire rezultă stabilitate.

Când unul din aceste duoë venturî contrariî este mai puternic, vârtejul este luat de acest din urmă și plutesce pe mare, și chiar pe uscat pôte trece. Orî pe unde cade acest vârtej causéze mari inondațiuni prin marea cantitate de apă ce respândesce, câte o dată cade chiar și grindină. Sunt spăimântătoare stricăciunile ce face. De este pe mare restornă corăbiile, le sfărâmă și le cufundă într'o clipă, pe uscat desrădăcinesă arborî, sparge și dărâmă tot ce întîlnesce, pôte chiar să cotropéscă o caravană prin deserte.

Buffon deosebesce duoë felurî de trombe: una, aceea despre care vorbirăm și care nu este alt-ceva de cat un nuor condensat, strîns într'un mic spațiu prin vînturî contrariî; a dua se numesce syphon sau typhon pe care mulți confundă cu uraganul Syphonul nu descinde din nuorî, nu este produs numai de învîrtirea vînturilor ca uraganu, din contra el se înalță dela suprafața mării spre nuorî cu o mare iuțelă, și de și sémană cu vârtejurile ce se fac în țerrile nisipose, dar are o altă origină. Adesea se vede când vînturile sunt violente și contrariî, uragunele înalță vârtejuri de nisip și adesea ridică și transportă în aceste vârtejuri case, arborî și animale. Syphónele de mare din contra, rămân în acelaș loc, și n'au altă causă de cât aceea a focurilor sutterane, a vulcanilor submărinî, căci marea este atunci într'o mare ferbere și aerul este așa de mult plin de exhalățiuni sulfuróse în cât cerul pare

a fi acoperit d'o scórtă de culóre arămie, cu tóte că pe cer nu e nici un nuor și se pot vedea printr'acești vaporî sórele și stelele. Acestor focuri sutterane se pôte atribui încălđirea apelor mari dimprejurul Chinei chiar iarna când syphónele sunt prea dese.

Iată ce đice un căllător din Orient în privința acésta: „Vêđurăm nisce trombe în golful persic: cea dântiî pe quare o đerirăm se manifestă printr'o ferbere ridicată pe suprafața mării d'un picior; era albă și pe d'asupra părea acoperită d'un fum negru și des, scotea și un fel de sgomot surd asemenea ca acela al unui torrent ce curge cu multă iuțelă într'o vale adăncă, dar sunetul acesta era amestecat cu altu mai subțire, asemăna unei șuerăturî de șérpe sau de gască. Mai pe urmă vêđurăm ca un canal întunecos semănând cu fumu ce se 'naltă spre nuorî. Dup'aceea lumina ne mască vederea și cunoscurăm că tromba s'a isprăvit.

Dupó ce se termină acésta, vêđurăm alta despre miază-đi că începu tot ca și cea precedentă, și în fine o a treia lîngó cea d'a dua. Cea mai depărtată de noi era la o distanță d'o bătae de puscă și câte trele păreau ca nisce clăi de paie fumegânde etc.“

Un alt căllător ne dă relațiile următoare: La unspre-đece ore de diminéță vêđurăm împrejurul vasului nostru șese trombe de mare ce se formară c'un sgomot surd asemenea cu acela ce face apa curgînd în canalurile sutterane. Mai ântéiî observărăm că apa ce ferbia și se înalță pe suprafața mării se părea ca o colônă de fum ce se 'naltă pêne la nuorî. Aste phenomene ne causeră mare frică nu numai noă, dar chiar corăbierilor care se uitau speriați unu la altu. Ca să pre'ntîmpine nenorocirea întinșseră vălurile și umplură tunul, fiindcă ómeni de mare pretindeau că sgomotul tunului, mișcând aerul sparge trombele și le risipesce. Dar n'avém trebuință să alergăm la asemenea remediu. Dupó ce se învîrtiră împrejurul corăbiei, unele la un quart de leghe, altele la mai mică distanță, vêđurăm că canalurile se strânsă pucin câte pucin, se deslipiră dupó suprafața mării și în fine se risipiră.

„Se pare, dice Buffon, după descrierea ce a-
cești două călători dau trombelor, că ele sunt pro-
duse, cel puțin în parte, prin acțiunea unui foc, sau u-
nui fum ce se înalță din fundul mării cu o mare
violență, și că sunt foarte deosebite de cele l-alte
trombe produse prin acțiunea vânturilor contrarii.

Sunt dar două feluri de trombe: unele se pro-
duc de sus în jos, din nuori spre apă și altele de
jos în sus, dela suprafața apei spre nuori. De

felul acestor din urmă este aceea din gravura nos-
tră. Elle nu țin de cât câte-va minute și ómeni
după lângă țermuri, speriați, dacă tromba este în
apropiere, caută să scape pe locuri înalte. După
cum se produc trombe în lumea materială, aseme-
nea se pot produce și în lumea intelectuală și po-
litică, care sunt mult mai periculoase; căci dacă cele
d'ântéiū sparg corăbiū și cotropesc caravane, cele
d'al douăilea cotropesc țerrī și sting națiū întregī.

A.

ALIMENTAȚIA.

(URMARE).

Laptele. Laptele s'a numit cu drept cuvânt ali-
mentul alimentelor, hrana cea mai escelentă. El
între toate substanțele - alimentarii are proprietatea
de a forma singur sângele în periodul d'ântéiū al
vieței omului. —

Laptele coprinde unt, zahar, cașu și apă. Unt-
tul este o materie grasă, și cașul o materie al-
buminosă. După analizele făcute, iată proporțiunea
deosebitelor substanțe care intră în compozițiunea
laptelui, raportate la: 100 —

Lapte de femece.	de vacă,	de capră,	de oaie,	de măgăriță.
Unt.....8,97.	2,68.	4,56.	1,20.	
Zah. de lapte. 1,20.	5,68.	9,12.	6,29.	
Cașu..... 1,93.	8,95.	4,38.	1,95.	
Apă.....87,90.	84,69.	81,94.	90,95.	

Laptele de vacă și de oaie se consumă mai
mult în țerra noastră. Cel mai sărac locuitor are o
văcșioră, pentru că laptele ce dă este hrana copi-
ilor săi. Dacă însă țerranul ar sci să se folosescă
mai bine de pământul ce lucrază, numai rămâne
îndoială că ar putea spori numărul vitelor care
î dau lapte, scim că din lapte se scóte untul și
brinza: două substanțe alimentare care se pot pune
alături cu cele mai hrănitóre. Cel puțin dacă țerr-
ranul nu consumă carne, să consume lăpturi; însă
din nenorocire consumă prea pucine, pentru că n'are
vite și dacă le are sunt rău hrănite și d'abia póte
stórce cu chin cu vai câte două oca, și acéstă quan-
titate nu tot-de-una. Cum să dea biata vacă lapte
iaroa, când tot nutrețul ei se compune din coceni de

porumb? Dacă i s'ar da fun bun, sfecele și mor-
covī tocați, și vara maldăr bun, negreșit că ar da
în treit de cât dă astădi.

Brinza și untul putându-se păstra, pot con-
stitui o rezervă prețiosă în casa țerranului, după
cum vedem în alte țerrī, și chiar la noi la țerranii
economī și mai cu mijloce.

Nici un mijloc alt de a face pe țerranī să
aibă lapte, și prin urmare unt și brinză cu îmbel-
șugare, de cât mărindu'și numărul vitelor și nu-
trindu-le bine. Despre acésta ne vom ocupa la lo-
cul cuvenit. — Aici este îndestul să constatăm că
după pâne și carne, laptele este substanța cea mai
prețiosă pentru hrana omului muncitor. —

Ouăle. — Oul este o substanță foarte prețiosă,
pe de o parte pentru că coprinde subt un volum
mic cele mai multe principii alimentarii, și pe de
alta pentru că este foarte ușor de digerat (mistuit).
Sunt prea pucine substanțe alimentarii care să in-
trunescă la unū așa grad calitățile nutritive.

Oul fiind foarte hrănitor și digerându-se lesne,
este bun de mâncare pentru copii ca și pentru bé-
trânī, pentru omul sănétos și pentru cel convaless-
cent. — Aceia care digeră greū, vor face bine să
mănance ouăle cu zémă, iar nu rescópte. —

Ouăle se pot păstra muindule în apă de var
amestecată cu stirighie, sau în țărițe amestecate cu
sare, în ferestruitură de lemn, în cenușă, în grătū
și în secară. Păstrarea are de scop ca să poprască
aerul de a pătrunde în întrulū oului, prin ghióce.

Pătrundând aerul prin ghióce, oul începe a se dospí și se strică. —

Terranele nóstre cunosc destul de bine folosul ouălorú, și de aceea fie-care casă are păseri. — Când vin Paștile în casa fie-căruia țerran găsești un coșú de ouă. Am dori însă să vedem și mai multe păseri de cât astăzi; să vedemú că țerranul taie din când în când câte un curcan sau câte o gîscă, ca copoi sêi și el să pótă avea în tóte diminețile ouă pentru mîncare. Să nu anticipămú însă, destul este să constatăm importanța ouălor asupra alimentațiunei. Cât destre paseri, vom vorbi când vomú trata despre animalele domestice. —

Legumí. Sub numele de legumí vom înțelege tóte plantele de grădină întrebuintate pentru alimentațiunea omului. —

Nu póte nimení să tǎgăduiască importanța legumelor în alimentațiunea omului. Cele mai principale sunt precum: bobul, mazărea, fasolea, lintea coprind substanțe albuminóse în cǎtǎțime destul de mare, amidon, prea puțină grǎsime și cele mai multe din sǎrurile coprinse în sǎnge. Aceste legumí sunt mai hrǎnitóre sub forma de fierturǎ, cǎci principul hrǎnitor *legumina* se topește în apă. Menajerele sciú cǎ apa de puțuri nu este bunǎ pentru fertul legumelor ca cea de gírlǎ, pentru cǎ în acestǎ apă se aflǎ mai în tot-d'a-una var, și acesta unindu-se cu legumiua se întǎrește. — Apa de plóie este fórté bunǎ pentru fiertul legumilor. —

Dupó cum arǎtǎrǎm legumíle cele mai principale coprind mai tóte pǎrțile sǎngelui, și din acest punct de vedere trebuie recomandate de aproape cultivatorilor și mai cu sémǎ acellora care mǎnincǎ prea rar. Nu remíne nici o îndoiálǎ cǎ cultivatori romǎni, daca aú putere de pot lucra, acésta o datórese legumilor, fiind-cǎ dupó cum am arǎtat ei cosumǎ prea pucínǎ carne. Lucru trist însă, dar adevérat, cultivatori noștri nici legumí nu cultivǎ ca să aibǎ îmbelșugare; mai adesea se mǎrginesc a pune în porumb fasole, mazere, bob și chiar și linte pe alocurea, acestea sunt recunoscute ca legumí de lucs. — Cine nu scie cu tóte astea ce

impfluență are varietatea hranei asupra alimentațiunei omului? Cine nu scie cǎ alt-fel mǎnincǎ omul când are trei patru feluri de legumí înainte, sa și alt-fel când are numai un blid de fasole. —

Între plantele alimentarii *Cartoful* este una dintre acelea care trebuie să se gǎsescǎ în grădina fie-căruia țerran. Sunt o mulțime de locatitǎți unde acest prețios tubercul este basa alimentațiunei. — Cartoful este mai hrǎnitor de cât verdețurile și se digerǎ mai lesne, pentru cǎ coprinde amidon în quatitate mare și pucin albuminǎ. El a scǎpat pe Irlanda de fómete El hrǎnește o mulțime de populațiunii sǎrace, pentru care pǎnea de cereale este o substanță de lucs. —

Cartoful fiert amestecat cu fǎinǎ se întrebuintezǎ pentru fabricațiunea pǎni. — Nu mai departe, de cât în țerra surorǎ, Transilvania, se consumǎ o mare cǎtǎțime de pǎne de cartofi, și este fórté gustósǎ. —

Cartoful se întrebuintezǎ în felurite chipuri pentru alimentațiune, în dulce și în post. — Coptí în spuzǎ, curǎțiți de cóje și amestecați cu lapte sau cu unt, sunt o mǎncare care se servește pe mesele bogăților chiar, și țerranul nostru ar putea și densusǎ să fie așa de lucsos când va voi. —

Cu tótǎ bunǎtatea cartofilor, cu tótǎ eftinǎtatea lor în orașele cele mari, sunt multe localitǎți în țerrǎ la noi unde sǎtenií nici nu cunosc acest prețios tubercul; și ce este mai lesne de cât într'o parte a grădini, sau în capulú locului cu porumb, să se puie câte-va cuiburí de cartofi, dupó trebuința casei? —

Pe lângǎ avantajele de a fi escelent pentru alimentațiunea omului, cartoful mai are și pe acela de a crece în locurile nisipóse și pietróse; în locurile sǎrace, unde cresc cu anevoință alte plante.

Introducerea cartofilor în tóte satele României ar fi o adevératǎ bine-facere, și acésta, dupó cum vom vedea, se póte efectua cu înlesnire. —

(Va urma.)

P. S. Aurelian.